

Проблемні статті

Problem Articles

УДК 614.4(075.8)

DOI <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.15066100>

**ГОСТРІ РЕСПІРАТОРНІ ЗАХВОРЮВАННЯ, ГРИП ТА
КОРОНАВІРУС У СВІТІ ТА В УКРАЇНІ**

Майданюк В.П.¹, Печиборщ В.П.², Печиборщ О.В.³, Вастьянов Р.С.¹

¹Одеський національний медичний університет

²Державна наукова установа «Центр інноваційних медичних технологій
Національної академії наук України»

³Головний військово-медичний клінічний центр (Центральний клінічний
госпіталь Державної прикордонної служби України)
e-mail: 411maidanyuk@ukr.net

**ACUTE RESPIRATORY DISEASES, FLU AND CORONAVIRUS IN THE
WORLD AND IN UKRAINE**

Maidanyuk V.P.¹, Pechiborshch V.P.², Pechiborshch O.V.³, Vastyanov R.S.¹

¹Odesa National Medical University

²State scientific institution "Center of Innovative Medical Technologies of the
National Academy of Sciences of Ukraine"

³Main military Medical Clinical Center (Central Clinical Hospital of the State Border
Guard Service of Ukraine)
e-mail: 411maidanyuk@ukr.net

Summary/Резюме

The purpose of the study is basing on analysis of coronavirus diseases, influenza and acute respiratory viral infections (ARVI) incidence throughout the world and in Ukraine during the wartime to determine a comprehensively balanced algorithm of actions for home medical care for the population and the state health care system aimed at the incidence of morbidity preventing and reducing, loss of work and disability decreasing together with rate of mortality reducing. The study used publications of the Ministry of Health of Ukraine and others in the media, regulatory legal acts, and experience of home medical care for the population in the event of ARVI, influenza and coronavirus infections. Analytical, bibliographical, historical and logical methods and the method of system analysis were used. The high incidence of Ukrainian population ARVI, influenza and coronavirus diseases requires intensive sanitary and educational work among the residents aimed at influenza, ARVI and coronavirus infection outbreaks prevention, adequate response to their occurrence by the governmental and population healthcare systems. The rate of morbidity, work loss, disability and mortality reducing from coronavirus infection, influenza and ARVI complications among the Ukrainian population can be achieved by scientific research adequate organization and their results appropriate implementation into the public health system, by all involved self-governmental structures high level of responsibility and by each member of society conscious concern for private and public health.

Key words: acute respiratory viral infections, influenza, coronavirus infection, algorithm of action.

Мета дослідження – на основі аналізу стану захворюваності населення України коронавірусними захворюваннями, грипом та гострими респіраторними вірусними

інфекціями (ГРВІ) у світі та Україні в умовах війни визначити всебічно збалансований алгоритм дій домедичної допомоги населенню та системи охорони здоров'я держави, спрямованого на попередження та зниження рівня захворюваності, працевтрат, інвалідності та смертності серед населення. У дослідженні використані публікації МОЗ України та ін. в ЗМІ, нормативно-правові акти, досвід домедичної допомоги населенню при виникненні ГРВІ, грипу та коронавірусних інфекцій. Застосовані аналітичний, бібліографічний, історичний і логічний методи та метод системного аналізу. Високий рівень захворюваності населення України ГРВІ, грипом та коронавірусними захворюваннями вимагає напруженої санітарно-просвітницької роботи серед населення спрямованої на попередження виникнення спалахів грипу, ГРВІ та коронавірусної інфекції, адекватного реагування на їх виникнення системи охорони здоров'я держави та населення. Зниження рівня захворюваності, працевтрат, інвалідності та смертності від ускладнень коронавірусної інфекції, грипу та ГРВІ серед населення нашої держави може бути досягнуте адекватною організацією наукових досліджень та відповідним впровадженням їх результатів у практичну діяльність охорони громадського здоров'я, високим рівнем відповідальності всіх задіяних органів самоврядування та усвідомленою турботою кожного члена суспільства про особисте і громадське здоров'я.

Ключові слова: гострі респіраторні вірусні інфекції, грип, коронавірусна інфекція, алгоритм дій.

З настанням холодної пори року створюються сприятливі умови для поширення збудників гострих респіраторних вірусних інфекцій, що призводить до зростання рівня захворюваності на ці інфекції, а також виникає загроза епідемії грипу. До групи гострих респіраторних вірусних інфекцій (ГРВІ) належить велика кількість вірусних захворювань, які перебігають з ураженням верхніх дихальних шляхів. Найбільш поширені ГРВІ: грип, парагрип, респіраторно-синцитіальна, аденовірусна та риновірусна інфекції, з 2019 року коронавірусна інфекція.

Ця захворюваність щорічно в Україні забирає життя тисяч людей, а внаслідок ускладнень цих захворювань велика кількість населення втрачає працездатність та стає інвалідами, щорічно держава отримує мільярдні збитки внаслідок оплати працевтрат працюючого населення.

Джерелом зараження виступає хвора на ці інфекції людина: хворий виділяє збудників ГРВІ, грипу та коронавірусу SARS-CoV-2 у довілля з краплинками слизу та слини при кашлі, чиханні, розмові. Хворий, перебуваючи на роботі чи

заняттях, за один день може заразити близько ста своїх колег. Зараження здорової людини відбувається при вдиханні мікрочастинок слизу та слини виділених хворим.

Важливим фактором настороженості медичних працівників повинно стати те, що збудник коронавірусу SARS-CoV-2 постійно мутує, що підтверджується тим, що на даний час в Україні зареєстровані непоодинокі випадки захворювання викликані збудником коронавірусу SARS-CoV-2 підваріанти «Омікрон» та FLiRT.

Водночас у світі зафіксовано новий штам Covid-19, відомий як ХЕС, уже зафіксований у 15 країнах світу і 12 штатах США. Принаймні такі дані наводить *Scripps Research Outbreak.info*, яка відстежує дані глобальної ініціативи з обміну всіма даними про грип (GISAD). Фахівці прогнозують, що цей штам може стати домінуючим у найближчі місяці, особливо в зимовий період. Про це пише видання "The Independent".

Як визначає видання, випадки захворювання ХЕС, вперше виявлені в Німеччині в червні, згодом були зареєстровані у Великій Британії, США, Данії та інших

країнах. Експерти кажуть, що зараз штам, ймовірно, продовжить поширюватися по всьому світу.

Наразі 15 підтверджених країн мають пацієнтів із ХЕС це: Словенія, Бельгія, Німеччина, Нідерланди, Данія, Тайвань, Франція, Ізраїль, Італія, Швеція, Ірландія, Велика Британія, Канада, Іспанія та Сполучені Штати.

Водночас значне збільшення випадків зараження новим штамом ХЕС спостерігається в Данії та Німеччині. Наразі цей варіант коронавірусу виявлений у сотень людей і, ймовірно, він уже вирує у 27 країнах Європи, Північної Америки та Азії.

Штам Covid-19 ХЕС має нижчий рівень поширення в США та Канаді. В Європі він підтверджений у 5,96% випадків на 19 серпня, а у Словенії в серпні понад 10% Covid-зразків містили ХЕС.

Новий штам Covid-19 ХЕС - це комбінація варіантів KS.1.1 і KP.3.3, має симптоми, подібні до інших варіантів COVID, включаючи втома, головні болі, біль у горлі та високу температуру. Однак дослідники закликають до більш ретельного моніторингу варіанту ХЕС, щоб краще зрозуміти його нові симптоми.

Директор Інституту генетики Університетського коледжу Лондона, професор Франсуа Баллу зазначає, що ХЕС є більш заразним, але вакцини повинні залишатися ефективними, оскільки штам належить до родини Omicron. Він також припускає, що ХЕС може стати домінуючим штамом уже наступної зими [1].

Як свідчить світовий досвід, з економічної точки зору, в масштабі держави значно дешевше попередити означену захворюваність населення чим потім ліквідовувати наслідки підвищеного рівня цієї захворюваності, що призводить до великих фінансових затрат на лікування, реабілітацію та оплату лікарняних. Водночас внаслідок ускладнень цих захворювань спостерігаються летальні випадки та випадки, що супроводжуються втратою працездатності та інвалідністю.

Аналіз цієї захворюваності свідчить про те, що щорічні сезонні підвищення рівня та пік цієї захворюваності припадає на початок осіннього похолодання та набуває свого піку взимку і закінчується у весняний період. Фактично ця захворюваність не є несподіваною, її завчасно можливо спрогнозувати, передбачити заходи щодо недопущення та попередження виникнення спалахів цієї захворюваності. У цьому контексті доцільно відмітити що при їх виникненні успіх у поліпшенні наслідків спалахів та їх локалізації досягається повноцінним виконанням завчасно розроблених алгоритмів дій, адекватним реагуванням системи охорони здоров'я та відповідальним ставленням громадян нашого суспільства до стану свого здоров'я та оточення.

Мета дослідження - на основі аналізу стану захворюваності населення України коронавірусними захворюваннями, грипом та ГРВІ у світі та Україні в умовах війни визначити всебічно збалансований алгоритм дій домедичної допомоги населенню та системи охорони здоров'я держави спрямованого на попередження та зниження рівня захворюваності, працевтрат, інвалідності та смертності серед населення..

У 2020 році ВООЗ назвала поширення COVID-19 світовою пандемією. Тоді від коронавірусу помирав кожен 50-й хворий в усіх вікових групах, нині смертність значно скоротилася.

За даними лікарів, загалом за час пандемії у світі через хворобу померло 6,8 млн людей у світі, з них понад 111 тисяч - в Україні.

Як заявив головний державний санітарний лікар України Ігор Кузін, COVID-19 «...має перейти до сезонних захворювань» та циркулюватиме як звичайний грип». Офіційно пандемія Коронавірусу у світі завершилася 5 травня 2023 року [2].

Для вивчення стану цієї захворюваності в Україні в умовах сьогодення необхідно прослідкувати її стан в хронологічному порядку, за офіційними даним МОЗ

України.

За інформацією МОЗ України, тільки за липень 2024 року в Україні зареєстрували майже 12 тисяч випадків захворювання на коронавірус, при цьому такий показник у червні дорівнював 2 тисячі, що є свідченням суттєвого зростання цієї захворюваності. За цією ж інформацією, зростання захворюваності також спостерігається у США та країнах Євросоюзу. Там зазвичай фіксується підштам Омикрону FLiRT. Він не викликає важких форм у вакцинованих і тих, хто провів ревакцинацію.

Водночас, попри збільшення кількості хворих на коронавірус, рівень госпіталізацій не високий про що свідчить показник липня - 2,5 тисячі. Ці показники, які фахівці спостерігають в Україні, ще не свідчать про те, що почався епідемічний сезон і що потрібно вводити обмежувальні заходи. Поряд з цим досвід свідчить про те, що показники досить високі і не характерні для липня, зазвичай перше зростання, починається з вересня.

За даним МОЗ, загалом на території України циркулюють 10 підваріантів «Омикрону». У п'ятьох людей виявили випадки нового підвиду FLiRT [3].

А вже в серпні фахівці МОЗ України зареєстрували понад 26 тисяч звернень громадян за медичною допомогою з приводу Covid-19, що свідчить про зростання цієї захворюваності більш як у 2 рази.

Водночас, кількість пацієнтів, які перебувають у лікарнях залишається невеликою - до 2,5 тисяч.

Близько 80% - це пацієнти старше 60-ти років, які не отримали вакцинацію взагалі, або впродовж останніх 12 місяців.

Збільшення кількості хворих спричинена новим підвидом "Omicron" – "FLiRT". Його перебіг є таким, як і у всього підтипу "Omicron", при цьому пацієнти, які мають повний курс вакцинації переносять захворювання легко. Водночас у людей, які старше 60 років, або мають супутні неінфекційні захворювання можливий

важкий перебіг [4].

Уже в серпні 2024 року новий штам COVID-19 – "FLiRT" виявили і в Україні. «За клінічним перебігом він близький до варіанту коронавірусу Омикрон», - каже сімейна лікарка Олена Кондратенко. «В Україні зростання захворюваності на коронавірус відмічають останні три тижні, а новий штам вперше діагностували минулого тижня. У світі ж про випадки захворюваності на штам FLiRT відомо протягом останнього місяця. За повідомленням фахівців МОЗ України, вакцинація проти коронавірусу є ефективною для запобігання нового штаму. Зараз ми маємо ситуації, коли на коронавірус хворіють або ті, хто був щеплений понад рік тому, або не щеплений взагалі».

Серед основних симптомів коронавірусної хвороби, зокрема, лихоманка, загальна слабкість, головний та м'язовий біль. Також можуть спостерігатися і шлунково-кишкові симптоми – діарея або нудота, але рідко.

У ситуації з FLiRT, як і з іншими штамами коронавірусу – у групі ризику люди старшого віку, з хронічними захворюваннями, після онкологічних захворювань або з послабленим імунітетом.

Хворіють на коронавірус і діти, але зазвичай хвороба протікає у них легшої формі [5].

Якщо розглянути цю захворюваність щодо розповсюдженості по регіонах нашої держави то ця хвороба реєструється у всіх областях.

Не обійшло це захворювання і столицю, де продовжують фіксувати підвищення захворюваності на COVID-19.

За повідомленням Департаменту охорони здоров'я Київської міської державної адміністрації, за другий тиждень серпня в Києві захворіли 1283 людини, з них 174 дитини. А за червень в місті було всього 199 лабораторно підтверджених випадків коронавірусу.

Зазначається, що зростає кількість госпіталізованих та пацієнтів, які потребують штучної вентиляції легень. Проте хво-

роба здебільшого триває без суттєвих ускладнень.

«Хворий, який не надто потерпає від симптомів, «списує» їх на втому, звичайний нежить. Він продовжує жити соціально активним життям, працювати, а отже, розповсюджувати COVID».

За повідомленням фахівців Чернівецького обласного центру контролю та профілактики хвороб, станом на 20 серпня 2024 року від початку серпня у Чернівецькій області зареєстрували майже 770 випадків захворювання на COVID-19. Зокрема, в області може циркулювати новий штам Flirt, який стійкіший до вакцин. Восени це може призвести до ускладнень епідеміологічної ситуації.

Ріст захворюваності розпочався в липні. Тоді зафіксували 321 випадок інфікування COVID-19 – це у понад 10 разів більше, ніж в червні.

Найвищі показники зареєстрували у Чернівецькому районі та в Чернівцях через більшу щільність населення, бо це сприяє передачі вірусу. За словами Падурару, обласний центр контролю та профілактики хвороб не отримував підтвердження від Центру громадського здоров'я, що на Буковині циркулює новий штам Flirt. Водночас рівень захворюваності та швидка передача вірусу свідчить про те, що люди ним хворіють.

«Торік субваріант вірусу SARS-CoV-2 Flirt почав циркулювати у світі. Зараз він активно поширюється Україною і, на території Чернівецької області. Цей рівень захворюваності свідчить про зміну штаму вірусу й про те, що ми в періоді циркуляції Flirt, що може ускладнити епідситуацію.

Також епідеміологи фіксують збільшення кількості інфікованих дітей. Орієнтовно 30% з них потребують госпіталізації, а хворобу переносять у середній чи важкій формі. Так впродовж останнього тижня з майже 90 госпіталізованих людей, 36 були дітьми. Це ознака того, що діти важче хворіють на форму COVID-19, яку викликає Flirt. Під час пандемії

більшість хворих та госпіталізованих були дорослими».

Цей варіант вірусу має меншу летальність, а за симптомами схожий до звичайних гострих респіраторних вірусних інфекцій: висока температура, кашель, біль у м'язах, можлива діарея. Водночас він має більшу заразність й стійкіший до високих температур.

«Цей вірус має такі властивості, що оминає бар'єри, створені вакциною та імунітетом після перенесеної хвороби. Тому він може викликати ускладнення епідситуації й тому до цього Flirt'у така увага».

Наразі в області немає хворих, які потребують штучної вентиляції легень. Люди переважно мають середній перебіг хвороби, декілька – важкий. За останній тиждень одна людина померла від COVID-19 – вона не була щеплена та мала хронічні хвороби.

Крім дітей, піддатливими до цього вірусу є люди з груп ризику: старші за 60 років, з хронічними захворюваннями, вагітні, медики, військові та вчителі [6].

Для зменшення ризиків захворювань на коронавірус, грип та повітряно-крапельні інфекції, потрібно вакцинуватися, а людям з групи ризику – проводити ревакцинацію. До груп ризику належать люди з супутніми захворюваннями і вагітні, а також медики, освітяни і працівники сфери обслуговування.

Рекомендації щодо профілактики захворювання на COVID-19, грипу та гострих респіраторних захворювань

- проводити наскрізне провітрювання приміщень та проведення вологих прибирань із використанням дезінфекційних засобів у приміщеннях;
- не допускати до роботи осіб з ознаками інфекційного захворювання;
- виділити приміщення для тимчасової ізоляції осіб з ознаками гострого респіраторного захворювання (в разі виявлення такої особи, вжити заходів

- для ізоляції від здорових осіб та негайно повідомити про випадок відповідний заклад охорони здоров'я);
- обмежити масові заходи в закритих приміщеннях;
 - забезпечити необхідні умови для дотримання працівниками правил особистої гігієни (рукомийки, мило, одноразові рушники, серветки тощо);
 - проводити регулярну обробку рук спиртовмісним засобом та/або мити їх з милом;
 - забезпечити медичні пункти необхідними засобами та обладнанням (термометрами, бактерицидними випромінювачами, дезінфекційними та антисептичними засобами, засобами особистої гігієни та індивідуального захисту тощо);
 - дотримуватися правил респіраторної гігієни (при кашлі та чханні прикривати рот і ніс серветкою або згином ліктя; відразу викидайте серветку в контейнер для сміття з кришкою і обробляйте руки спиртовмісним антисептиком або мийте їх водою з милом);
 - користуватися одноразовими масками при необхідності, проводити їх заміну, як тільки вони стануть вологими чи забрудняться.

Характерні клінічні ознаки ГРВІ та грипу: є підвищення температури тіла, слабкість, загальне нездужання, біль голови, першіння чи біль у горлі, сухий кашель, нежить, утруднене дихання через ніс. Захворювання здебільшого починається гостро, з ознобу, відчуття жару, сильного болю голови, болю в очах. Турбує ломота в попереку, крижах, суглобах, м'язовий біль, порушується сон. Вже в перші години хвороби температура тіла сягає 38–40°C. Утруднюється дихання через ніс, обличчя стає одутлим, очі блищать. Загалом обличчя хворого на грип нагадує обличчя заплаканої дитини. На другу добу хвороби з'являється сухий кашель, починає турбувати біль за грудною, можливо розлади дихання.

Найбільш часті симптоми COVID-19: підвищена температура тіла, загальна слабкість, сухий кашель, втрата нюху, смаку тощо. Єдиний достовірний спосіб підтвердити захворювання на COVID-19 - лабораторний тест ПЛР мазок з зіва та носу, або ІФА на специфічні імуноглобуліни до COVID-19.

Для дезінфекції в осередках забруднення новим коронавірусом, який спричиняє захворювання COVID-19, рекомендовано використовувати дезінфекційні засоби зі специфічною активністю проти РНК-вмісних ліпофільних вірусів. Вона визначається під час державної реєстрації дезінфекційного засобу. Слід дотримуватись концентрації дезінфекційного засобу та часу експозиції, які рекомендовані виробником. Проти коронавірусу SARS-CoV-2 ефективні хлоровмісні засоби, перекис водню та дезінфекційні засоби із вмістом спирту не менше 60%.

В роботі медичного працівника засоби індивідуального захисту (ЗІЗ) обирають з огляду на характер взаємодії з пацієнтом та потенційний шлях інфікування, регламентуються наказом МОЗ України «Організація надання медичної допомоги хворим на коронавірусну хворобу (COVID-19)» №722 від 28.03.2020 року.

В процесі роботи медичний персонал для захисту слизових оболонок, дихальних шляхів, шкіри й одягу від контакту з інфекціями повинен використовувати засоби індивідуального захисту (далі – ЗІЗ). Костюми, халати, маски, респіратори, захисні окуляри, щитки та рукавички повинні відповідати державним стандартам.

Вірус передається від людини до людини краплинним та контактним шляхами. Тобто через дрібні часточки, які виділяються з носа або рота хворого на COVID-19 під час кашлю або чхання. Ці краплі розповсюджуються на відстань близько метру від хворого і можуть потрапляти на слизові оболонки очей, носа та рота іншої людини, яка знаходиться поруч. Також краплі, що містять вірус заб-

руднюють предмети і поверхні. Інші люди можуть інфікуватися через дотик до таких предметів або поверхонь, а потім - до очей, носа чи рота.

Вірус не передається повітряним шляхом. Це означає, що він не здатен переноситись потоками повітря на великій відстані від хворої людини. Вірус може переміщуватись на відстань понад метр у часточках аерозолі, але такий аерозоль утворюється лише під час виконання специфічних медичних процедур. Наприклад, інтубація трахеї.

Найефективніші заходи профілактики

Наразі не має імунітету, вакцин та ліків проти нової коронавірусної інфекції. Один із найбільш ефективних способів захиститися і запобігти поширенню інфекції - фізичне дистанціювання та щоденна гігієна. А саме:

- безконтактне привітання;
- гігієна рук;
- дотримання респіраторної гігієни і етикету кашлю;
- дистанція не менше півтора метри від інших людей у публічних місцях;
- самоізоляція у разі появи респіраторних симптомів (ізолюйтеся від тих, з ким проживаєте, наскільки це можливо, особливо якщо серед них є люди похилого віку) [7].

Як та де отримати щеплення

Першочергово потрібно звернутися до сімейного лікаря. Він проаналізує стан здоров'я та наявність хронічних захворювань, а також, які щеплення людина вже отримала і яких потребує. Під час хвороби щеплення не проводять - вакцинуватися можна через місяць після одужання.

В регіонах функціонують пункти щеплень, де використовують вакцину "Comirnaty" виробництва в Німеччині та Бельгії. Це вакцина, адаптована до штамму Омикрон, від фірми "Pfizer".

«Воєнний стан відвернув увагу батьків і дорослих від необхідності щеплень, зокрема й проти COVID-19. Є час-

тина людей, які не отримали жодного щеплення, а є значна кількість, які мають по чотири вакцини. Втім, зараз у МОЗ спростили вакцинацію: людям, які не щепилися, достатньо отримати одну дозу вакцини, яка адаптована під Омикрон. Сподіваємося, що щеплення такою вакциною захистять й від Flirt».

Водночас людям з груп ризику рекомендують ревакцинуватися від 6 до 12 місяців після першого щеплення.

За яких умов впровадять обмежувальні заходи та карантин

Зазвичай епідсезон починається у жовтні. У школах та дитсадках застосовують обмеження, якщо через хворобу до закладів не приходять понад 20% дітей. «Щоб розмежувати дітей і щоб хворі діти не втратили знання, призупиняється навчально-виховний процес. Це зменшує навантаження на систему охорони здоров'я, освітан та хворих. Якщо рівень захворюваності матиме надзвичайний характер - характер епідемії, тоді застосовуватимуть інші обмежувальні заходи». Рішення про впровадження карантину ухвалюватиме уряд та головний державний санітарний лікар.

Водночас вісім закладів області є госпітальними базами й законтрактовані з Національною службою здоров'я України (НСЗУ), щоб надавати медичну допомогу у разі інфекційних хвороб.

«Ці заклади можуть перегрупувати та збільшити кількість ліжок, якщо кількість хворих, які потребують стаціонарної допомоги, зростатиме. У нас є досвід перепрофілювання ліжок, тому заклади зможуть зробити це оперативно» [6].

МОЗ України оновило рекомендації щодо ревакцинації проти COVID-19: що потрібно знати:

Для більшості населення одне щеплення проти COVID-19 тепер вважається достатнім.

Схеми вакцинації проти COVID-19 спростуються: для більшості населення тепер достатньо одного щеплення. Про це повідомила прес-служба МОЗ.

Для людей, що належать до груп ризику, рекомендовано отримувати додаткові дози через 6-12 місяців після первинної вакцинації.

Ревакцинація через 6-12 місяців рекомендована лише тим, хто входить до груп ризику. Це включає:

- дорослих і дітей з ослабленим імунітетом чи важкими хронічними захворюваннями;
- вагітних;
- осіб старше 60 років;
- дорослих і дітей, що перебувають у групі ризику тяжкого перебігу COVID-19 та смерті від коронавірусної інфекції;
- представників професійних груп ризику, таких як лікарі, вчителі, військові тощо.

Одне щеплення (або два для деяких груп) вважається первинною вакцинацією, а всі наступні — ревакцинацією.

Ті, хто раніше пройшов базовий курс щеплення (два або три щеплення залежно від вакцини) і зробив чотири або п'ять бустерних щеплень минулого року, можуть продовжувати отримувати ревакцинацію безкоштовно.

Нагадаємо, вірусологи стежать за новим штамом коронавірусу FLiRT, який поширюється в США, Великій Британії та Канаді з травня. Цей штам є похідним від субваріанту "Омікрону" JN.1 і має набір мутацій, характерних для конвергентної еволюції. Хоча симптоми цього варіанту не відрізняються від попередніх, він може стати причиною нової хвилі інфекцій. Імунітет після інфекції JN.1 забезпечує захист від FLiRT, але його ефективність знижується з часом [8].

Грип - це високоінфекційне вірусне захворювання з можливістю тяжких ускладнень та ризиком смерті.

Грип має симптоми, подібні до ознак інших ГРВІ, але набагато небезпечніший. За перших симптомів звертайтеся до лікаря.

Самолікування може бути шкідливим

для вашого здоров'я.

Клінічні ознаки грипу:

- раптовий початок;
- головний біль;
- ломота у м'язах і суглобах;
- біль у горлі;
- підвищення температури тіла до 38 °C і більше;
- кашель;
- в окремих випадках - блювота і пронос.

Як можна заразитися вірусом грипу

Вірус грипу передається повітряно-краплинним, повітряно-пиловим шляхом (вірусні частки переносяться повітрям від хворої людини до здорової під час розмови, кашлю, чхання), внаслідок тісного контакту (перебування на відстані близько 2 м).

Як довго є заразним хворий на грип

Хвора людина, навіть із легкою формою грипу, становить небезпеку для інших протягом усього періоду прояву симптомів - це, в середньому, сім днів.

Ускладнення грипу

Найчастіше це пневмонія, що інколи може за 4-5 днів призвести до смерті хворого. Також нерідко розвивається серцева недостатність.

Як попередити зараження грипом:

- уникайте контакту з особами, що мають прояви грипозної інфекції;
- обмежте відвідування місць великого скупчення людей;
- часто провітрюйте приміщення;
- часто мийте руки з милом;
- не торкайтеся очей, носа, рота немитими руками;
- уникайте обіймів, поцілунків і рукошляхів;
- прикривайте ніс і рот під час чхання або кашлю одноразовою серветкою, яку зразу ж після використання потрібно викинути;
- якщо у людини є симптоми грипу, то

необхідно триматися від неї на відстані не менше двох метрів.

Як батьки можуть попередити зараження дітей грипом:

- навчіть дітей регулярно мити руки з милом щонайменше 20 секунд;
- батьки також повинні виконувати цю процедуру, що служить добрим прикладом для дітей;
- навчіть дітей кашляти і чхати в серветку або руку (згин ліктя);
- навчіть дітей не підходити до хворих ближче, ніж на півтора-два метри;
- хворі діти мають залишатися вдома (не відвідувати дошкільні установи й школи);
- дітям і батькам слід утримуватися від відвідування місць скупчення людей.

Найкраща профілактика грипу - це щорічна вакцинація.

Щорічна вакцинація від грипу - це найкращий спосіб:

- зменшити ризик захворіти на грип;
- зменшити ризик серйозних ускладнень, госпіталізації та смерті.

Вакцина захищає від усіх актуальних штамів грипу, є безпечною і ефективною.

Найкращий час для щеплення - напередодні грипозного сезону (у вересні). Якщо такої можливості не було, то вакцинуватися можна і впродовж усього сезону. Всупереч поширеному міфу, це не ослаблює, а посилює здатність організму протистояти грипу.

Особливо важливою вакцинація є для представників груп ризику, оскільки вона значно збільшує шанси цих людей запобігти смертельним наслідкам хвороби.

Основні групи ризику

1. Медичні працівники, які мають більший ризик захворіти на грип через особливості професії. Ми закликаємо їх захистити себе і своїх пацієнтів та зробити щеплення від грипу.
2. Вагітні, яким варто пам'ятати, що грип може мати серйозні наслідки під час

вагітності. Натомість вакцинація проти сезонного грипу безпечна на всіх етапах вагітності.

3. Літні люди - імунітет із віком послаблюється і стає менш ефективним у боротьбі із грипом, який може мати серйозні наслідки, коли вам за 65.
4. Люди із хронічними захворюваннями, яким слід пам'ятати, що за наявності хронічних недуг ризик ускладнень грипу значно підвищується, тому важливо захистити себе від них.

Вакцини

В аптеках наявні вакцини проти грипу. Тож українці можуть придбати вакцину в аптеці власним коштом і зробити щеплення у закладі охорони здоров'я.

Станом на 05.10.2023 р. державний контроль якості вакцин для профілактики грипу, згідно з базою даних Держліксслужби України, пройшли:

- «Ваксигрип Тетра» (виробник — «Санофі Пастер», Франція, чотирихвалентна);
- «Джісі Флю Квадривалент» («ДжіСі Біофарма Корп.», Південна Корея, чотирихвалентна).

Чотирихвалентна вакцина призначена для вироблення імунітету від чотирьох штамів грипу, які циркулюватимуть у Північній півкулі цього епідсезону.

Якість вакцин, котрі ввозять до країни, перевіряють Держліксслужба України - та Лабораторія з контролю якості медичних імунобіологічних препаратів Державного експертного центру.

Вакцини «Ваксигрип Тетра» і «Джісі Флю Квадривалент» можна застосовувати для щеплення дітей віком від шести місяців.

Вакцинація проти грипу належить до рекомендованих щеплень та відсутня у національному календарі щеплень, тому вакцину можуть закуповувати за гроші місцевих бюджетів, підприємств або власним коштом громадян.

Вакцинація є найефективнішим методом профілактики грипу та поперед-

ження важких ускладнень цієї хвороби.

Одне щеплення захищає впродовж усього сезону грипу від найбільш поширених і небезпечних штамів.

У зв'язку з постійними антигенними змінами вірусу грипу ВООЗ щороку оновлює свої рекомендації стосовно складу вакцини. Цьогоріч вакцини розроблено з урахуванням прогнозу ВООЗ щодо циркуляції у Північній півкулі таких штамів:

- вірус, подібний до A/Victoria/2570/2019(H1N1)pdm09;
- вірус, подібний до A/Darwin/9/2021 (H3N2);
- вірус, подібний до B/Austria/1359417/2021 (лінія B/Victoria);
- вірус, подібний до B/Phuket/3073/2013(лінія B/Yamagata)[9].

Висновки

Свідченням системної роботи МОЗ України та підрозділів громадського здоров'я є щотижневий скринінг та аналіз захворюваності, працевтрат та смертності від ускладнень коронавірусної інфекції, грипу, ГРВІ та адекватне реагування з відпрацюванням заходів їх попередження. Водночас низький рівень охоплення населення вакцинацією проти COVID-19 та грипу свідчить про неналежне виконання своїх повноважень і функцій підрозділами первинної медико-санітарної допомоги на місцях в питаннях санітарно-просвітницької роботи серед населення та низький рівень усвідомлення населенням відповідальності перед суспільством за стан свого здоров'я.

Зниження рівня коронавірусної інфекції, грипу та ГРВІ серед населення нашої держави може бути досягнуте адекватною організацією наукових досліджень та відповідним впровадженням їх результатів у практичну діяльність системи охорони громадського здоров'я, високим рівнем відповідальності всіх задіяних складових структур органів самоврядування та усвідомленою турботою кожного члена суспільства про особисте і громадське здоров'я.

Використання алгоритму дій з медичного захисту при виникненні спалахів коронавірусної інфекції, грипу та ГРВІ повинно стати обов'язковою складовою для діяльності системи охорони здоров'я та населення при ліквідації наслідків цих захворювань, який включає наступні заходи щодо попередження їх виникнення:

- відповідний рівень спеціальної підготовки медичного персоналу;
- прогнозування виникнення спалахів чи підвищеного рівня захворюваності;
- своєчасне виявлення, індикація та ліквідація спалахів ГРВІ, грипу та коронавірусної інфекції;
- систематичні заходи санітарно-просвітницької роботи серед населення;
- високий рівень теоретичних знань і практичних навиків населення із домедичної допомоги та медичного захисту;
- завчасне проведення відповідних протигрипозних та протикоронавірусних вакцинацій;
- достойна організація профілактичної, амбулаторної та стаціонарної медичної допомоги населенню.

References/Література

1. The new Covid XEC strain is already raging in 15 countries around the world: what to expect in winter. September 24, 2024 [https://enovosty.com/uk/news-ukr/zdorove-ukr/full/novij-shtam-covid-xec-vzhe-lyutuye-u-15-krainax-svitu-chogo-chekati-vzimku#:~:text=In Ukrainian](https://enovosty.com/uk/news-ukr/zdorove-ukr/full/novij-shtam-covid-xec-vzhe-lyutuye-u-15-krainax-svitu-chogo-chekati-vzimku#:~:text=In%20Ukrainian)].
2. Rybalska A. COVID-19 incidence is rapidly increasing in Kyiv – Kyiv City State Administration. August 14, 2024 [https://suspilne.media/kyiv/813229-u-kievi-strimko-zrostaе-zahvoruvanist-na-covid-19-kmda/#:~:text=In Ukrainian](https://suspilne.media/kyiv/813229-u-kievi-strimko-zrostaе-zahvoruvanist-na-covid-19-kmda/#:~:text=In%20Ukrainian)].
3. Sobenko N. The incidence of coronavirus in Ukraine has increased in 6 times. August 12, 2024 [https://suspilne.media/811635-zahvoruvanist-na-koronavirus-v-ukraini-zroslav-sist-raziv-kuzin/#:~:text=In Ukrainian](https://suspilne.media/811635-zahvoruvanist-na-koronavirus-v-ukraini-zroslav-sist-raziv-kuzin/#:~:text=In%20Ukrainian)].
4. Kinsha D. More than 25 thousand cases of COVID-19 were registered in Ukraine in August. August 21, 2024 [https://suspilne.media/818189-ponad-25-tisac-vipadkiv-covid-19-zareestruvali-v-ukraini-v-serpni-moz/#:~:text=In Ukrainian](https://suspilne.media/818189-ponad-25-tisac-vipadkiv-covid-19-zareestruvali-v-ukraini-v-serpni-moz/#:~:text=In%20Ukrainian)].

- [In Ukrainian].
5. Wagner O. A new strain of COVID-19 has been discovered in Ukraine – FliRT. August 14, 2024 <https://suspihne.media/dnipro/810469-v-ukraini-viavili-novij-stam-covid-19-flirt-aki-simptomi-zahvoruvanna/#:~:text> [In Ukrainian].
 6. Oliynyk M. Flirt strain, vaccine resistance and hospitalization of children: how the incidence of COVID-19 increased in Bukovina August 20, 2024 <https://suspihne.media/chernivtsi/817251-stam-flirt-stijkist-do-vakcin-ta-gospitalizacia-ditej-ak-zrosla-zahvoruvanist-na-covid-19-na-bukovini> [In Ukrainian].
 7. Electronic resource. 07.10.2020 <https://ck-centr2.pmsd.org.ua/novyny/profilaktyka-grvita-sezonnyh-virusnyh-zahvoryuvan-osnovni-zasoby-zahystu-v-umovah-pandemiyi-covid-19/#:~:text> [In Ukrainian].
 8. Khmelnytska V. The Ministry of Health has updated recommendations for revaccination against COVID-19: what you need to know. August 12, 2024 <https://tsn.ua/zdorovya/moz-onovilo-rekomendaciyi-schodo-revakcinaciyi-proti-covid-19-scho-potrybno-znati-2639004.html#:~:text> [In Ukrainian].
 9. Center for Public Health of the Ministry of Health of Ukraine. Incidence of influenza and acute respiratory viral infections in Ukraine. Week 20 (May 13–19, 2024) <https://phc.org.ua/kontrol-zakhvoryuvan/inshi-infekciyni-zakhvoryuvannya/zakhvoryuvanist-na-grip-ta-grvi-v-ukraini/#:~:text> [In Ukrainian].
- Вперше надійшла до редакції 15.01.2025 р.
Рекомендована до друку на засіданні редакційної колегії після рецензування*